

Algota darba ienākuma nodokļi, Covid-19 laikā strādājot no mājām (1) 1/43/20

Nodokļu nodaļas direktore, Baltijas personāla un organizāciju pārveides pakalpojumu vadītāja, PwC Latvija

Irēna Arbidāne

Covid-19 dēļ noteiktie ceļošanas ierobežojumi ietekmē ne tikai cilvēku plānus atpūsties ārvalstīs, bet arī braucienus darba vajadzībām. Vienam tas nozīmē regulāro komandējumu atcelšanu un videokonferenču skaita pieaugumu, bet citam mainās pastāvīgā darba vieta. No mājām strādāt var ne tikai vietējo, bet arī ārvalstu uzņēmumu labā. Šajā rakstā – par algota darba ienākuma nodokļu piemērošanu gadījumos, kad ar Covid-19 saistītie ierobežojumi ir ietekmējuši darbinieka atrašanās vietu, un darbs tiek veikts no valsts, kurā iepriekš nebija plānots to veikt.

Aplūkosim pāris piemērus:

1. Latvijas rezidents nevar doties uz ārvalsti pie sava ārvalsts darba devēja, tādēļ veic darbu ārvalsts uzņēmuma labā no savām mājām Latvijā;
2. ārvalsts rezidents ilgstoši uzturas un veic savus darba pienākumus Latvijā ārvalsts uzņēmuma labā.

Vispārīgais regulējums

Latvijā algota darba ienākuma nodokļi ietver iedzīvotāju ienākuma nodokli ("IIN"), valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ("VSAOI") un solidaritātes nodokli. Katru no tiem regulē atbilstošs normatīvais akts. Ja persona veic darba pienākumus Latvijā, vispārīgā gadījumā visi trīs nodokļi jāmaksā Latvijā.

Tomēr šim principam ir izņēmumi, ko nosaka starptautiskie tiesību akti. IIN maksāšanas pienākuma noteikšanā jāņem vērā nodokļu konvencijas, ko valstis noslēdz savā starpā, bet VSAOI vajadzībām – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) [Nr.883/2004](#) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu. IIN un VSAOI maksāšanas pienākums ne vienmēr ir konsolidēts vienā valstī. Piemēram, var būt gadījumi, kad IIN maksā vienā, bet VSAOI – citā valstī.

Rezidences noteikšana

IIN kontekstā viens no svarīgākajiem jēdzieniem ir fiziskās personas rezidence, un tās noteikšana ir viens no pirmajiem soļiem pareizā IIN piemērošanā.

Lai kvalificētos Latvijas nodokļu rezidenta statusam saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem, personai jāatbilst vienam no trim kritērijiem:

1. deklarēta dzīvesvieta Latvijā;
2. uzturas Latvijā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā;
3. Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība.

Fiziskā persona vienlaikus drīkst būt rezidents tikai vienā valstī. Ja personu ir iespējams vienlaikus uzskatīt par nodokļu rezidentu divās valstīs (t.i., gan Latvija, gan mītnes valsts uzskata personu par savu nodokļu rezidentu), jāizvērtē šo valstu starpā noslēgtā konvencija. Ar tās 4. panta palīdzību situācija jārisina, konvencijas kritērijus vērtējot secīgi.

Jāatceras, ka personas nodokļu rezidence ir mainīgs lielums. Latvijas nodokļu nerezidents, kam atbilstoši VID datiem nav šāda statusa, jo persona pārcēlusies uz dzīvi un bijusi nodarbināta ārvalstī, vispārīgā kārtībā var atkal kļūt par Latvijas nodokļu rezidentu.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija ("ESAO") ir sniegusi ieteikumus nodokļu piemērošanai Covid-19 pandēmijas laikā, viens no kuriem attiecas uz nodokļu rezidences noteikšanu. Tā kā Covid-19 pandēmija ir ārkārtēja un iepriekš nebijusi situācija, dzīvošanai ārvalstī Covid-19 ierobežojumu dēļ nevajadzētu ietekmēt nodokļu rezidences statusu, ja vien tai nav ieraduma rakstura un tā nepārsniedz Covid-19 ierobežojumu periodu.

Šajā gadījumā, ja Latvija un ārvalsts vienlaikus uzskatītu personu par savu rezidentu atbilstoši konvencijas normām, varētu piemērot arī ESAO ieteikumus. Jāņem gan vērā, ka tās ir rekomendējoša rakstura vadlīnijas, par kuru piemērošanu Latvija nav izteikusies, tādēļ bez saskaņošanas ar Finanšu ministriju vai VID nevajadzētu pajauties, ka tās piemēros.

IIN maksāšanas pienākums

Parasti IIN jāmaksā valstī, kurā persona veic darbu. Izņēmumu paredz konvencijas 15. panta otrā daļa, kura ļauj turpināt maksāt IIN personas rezidences valstī, ja vienlaikus izpildās šādi noteikumi:

1. persona neuzturas otrajā valstī vairāk par 183 dienām jebkurā 12 mēnešu periodā;
2. ienākumu neizmaksā otras valsts rezidents vai to neattiecinā uz šīs valsts rezidentu vai pastāvīgo pārstāvniecību.

Tātad nerezidents, kas Latvijā veic darbu ārvalsts uzņēmuma labā, var nemaksāt IIN Latvijā, ja uzturēšanās Latvijā nepārsniedz 183 dienas jebkurā 12 mēnešu periodā.

VSAOI maksāšanas pienākums

Līdzīgi kā IIN gadījumā, arī VSAOI pamatprincips ietver pienākumu maksāt VSAOI valstī, kurā veic darbu. [Regula Nr.883/2004](#), kuru var piemērot tikai EEZ valstīs un Šveice, paredz izņēmumu nosūtījuma gadījumos. Līdzīgu regulējumu paredz arī divpusējie sociālās drošības līgumi, ko Latvija parakstījusi, piemēram, ar Krieviju un Ukrainu.

Ja darba devējs nosūta personu darbam citā dalībvalstī, saglabājot darba attiecības un maksājot VSAOI personas mītnes valstī, tad VSAOI var neveikt valstī, kurā persona fiziski veic darbu (piemēram, Latvijas darba devējs nosūta darbinieku strādāt Vācijā). Vispārīgā gadījumā šāda kārtība var turpināties 24 mēnešus (ar iespēju pagarināt).

Aktuāli!

2020. gada 3. un 4. decembrī [PwC's Academy](#) seminārā "[Personāla nodokļu piemērošana COVID-19 apstākļos](#)" informēsīm par izmaiņām personāla nodokļu piemērošanā. Seminārs būs īpaši noderīgs Nodokļu

speciālistiem, grāmatvežiem, kā arī personāla speciālistiem. Vairāk informācijas [šeit](#).